

REDACȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL
pentru Austro-Ungaria:
pe un an ..... 20 cor.
pe 6 an ..... 10 cor.
pe 12 an ..... 5 cor.
pe o lună ..... 2 cor.
N-ri de Duminică pe an 4 cor.
Pentru România și străinătate pe an
40 franci.

Manuscrise nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

INSERTIUNILE:
de un șir garmond: prima dată 14
bani; a doua oară 12 bani; a treia
oară 8 b. de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502.

Scrisori aefrancate nu se primesc.

Școlile de stat.

Am publicat în numărul nostru din urmă o notă privitoare la starea culturală din cel mai neaș comitat maghiar. Cu date luate din raport oficial am dovedit, că în Csongrad, cel mai bogat și mai unguresc comitat. 57% dintre copii obligați să umble la școală *nici n-au văzut școală*. S'aceasta chiar în reședința comitatului, în Szentes... Ce va fi în altă parte, unde comunele nu sunt așa bogate și mai îndepărtate de cum sunt aceste din apropierea — Seghedinului? Desigur că acolo relațiunile prezintă un tablou și mai trist.

Tot raportul oficial arată că *sunt slabi și învățătorii*, deși aproape toți sunt *învățători de stat*.

Dar ce ne pasă nouă de starea învățământului dintre Unguri, — va esclama cineva.

Așa e, nu ne pasă și n'avem să plângem nici dacă inspectorii școlari ar raporta despre stări mult mai triste. Căci în definitiv ei sunt la putere, treaba lor cum dreg afacerile școlare. Și dacă ne oprim asupra constatării făcută de inspectorul Scossa, este numai să aducem o dovadă întru susținerea unei vechi afirmări a noastre: că proastă politică se face la Budapesta când se cheltuiesc milioane pentru *școli de stat între naționalități*, pe când între Unguri școlile-s ca val de ele, ear din cauza sărăciei în fie-care

an sute de mii cetățeni emigrează în America.

E cu atât mai de neînțeles această politică ungurească, cu cât școlile de stat dintre naționalități fac un progres încă și mai slab de cum fac cele dintre Unguri, în cazul prezent: din Csongrad, unde din clasa I primară nu s'au promovat în a II de cât 2%... Ceva ce n'am mai auzit și dacă n'ar afirma-o un inspector școlar regesc, nici nu s'ar crede poate...

Noi am spus-o adică foarte de mult, că școlile de stat ridicate între naționalități nu sunt de cât bani aruncați în vânt și o reclamă per.ersă... S'au găsit adică miniștri seci la cap, cum a fost indosebii Wlassics, pe cari netăindu-i capul să facă vre-o reformă de dat Doamne, s'au mărginit la reclama școlilor de stat între naționalități.

Au început formală goană încoșă școlilor confesionale și unde numai li-s'a deschis teren, fie în urma stăbiciunii confesiunilor, fie prin perverse uneltiri, au ridicat școli de stat cu grămada.

Cunoaștem de mult aceste școli. Și de mult suntem convinși, că n'au școlile acestea să facă Unguri din noi, cum cred ori se fac a crede miniștri maghiari și ziarele ungurești, cari cântă osana când se ridică o școală de stat ori când vre-un puiu de român declamă ceva în limba arpadiană... Un reu se ajunge însă: în loc ca elevii să învețe ceva carte în limba lor maternă, li-se dă instrucție într-o limbă în care numai așa ar înțelege ceva, când ar vorbi această limbă;

ei n-o știu însă nici după patru ani de școală și nu vor ști-o în veci! Nu vor ști-o pentru-că e grea și pentru-că învățătorii (de stat) cari o propun nu-și prea frământă nici ei mintea cu elevii, a căror limbă maternă necunoscându-o, e și greu să se înțeleagă cu ei. Așa, că întreaga instrucție din școlile de stat de printre naționalități este pierdere de vreme și bani risipiți...

Dacă în comitatul Csongrad abea 2% dintre elevii de cl. I au ajuns promovați în cl. II, își poate închipui ori și cine ce va fi cu fiții naționalităților supuși la instrucție ungurească. Mai ales că aici învățătorul și are motive de scuze: într'adevăr, nu poate fi ceva mai greu de cât să înveți pe copiii români, sârbi ori slovaci ungurește!

Intreg învățământul acesta este o sfortare zadarnică. Pentru a-i convinge însă despre asta și pe Unguri, trebuie să vină un ministru echilibrat la cap și curajos. Echilibrat, pentru ca să știe el însuși a controla cele ce se petrec în instrucția primară, ear nu să se lase îmbătat de frazele șovinistilor, cari în lipsa școlilor de stat de printre naționalități, n'ar mai avea cum să-și câștige merite... Curajos, pentru ca după-ce a constatat odată scăderile și șarlataniile, să nu esiteze a le da pe față, cum a făcut în cercul său de activitate noul inspector școlar din comitatul Csongradului.

Adevărat că opinia publică maghiară ar fi atunci mai sêracă cu o iluzie. Dar s'ar îmbogăți cu o experiență care i-ar face mult

Notițe bibliografice.

„Trei cuvântări“ de Dimitrie A. Sturdza.

Di D. A. Sturdza este recunoscut chiar și de cei mai aprigi adversari ai săi, că deși bătrân deja, este de-o neobosită și continuă activitate. Bărbat mai muncitor n'a prea fost în România, conștiința datoriei nimeni n'o are mai dezvoltată, și puținii pun atâta devotament în îndeplinirea afacerilor publice.

Este întâiul în partid nu numai ca poziție, dar și în ceea ce privește munca.

D'aceia și cuvântările ce rostește la diferite ocașuni nu sunt oratorie goală, frase frumos sunătoare, ci condensează în toate judecata unui bărbat de stat încercat, aduce amănunte asupra treburilor obștești și mai ales dă seama de *cele-ce a făptuit*, fie d-sa cu persoană în serviciul statului, fie partidul pe care-l conduce.

Asemeni vorbiri cuprinde și broșura intitulată „Trei cuvântări“ rostite în corpurile legiuitoare în Noemvrie și Decemvrie 1903 de Dimitrie A. Sturdza.

Întâia cuvântare a fost rostită la Senat (la 27 Noemvrie 1903), drept răspuns la interpe-larea ce desvôltase generalul Iacob Lahovary, care făcuse un adevărat reșchisitoriu contra dlui Sturdza ca ministru de rășboiu. Autorul acestor șire a fost de față când actualul prim-ministru al României a răspuns adversarului său (con-

servator). Rar în parlamentul României un ministru a reușit să risipească așa în vânt tot ce i-se imputase. Ca într-o cetate tare, di Sturdza înconjurat de dosare și citând documente, nu numai s'a apărat de loviturile ce-i fuseseră îndreptate, dar puzderie l'a făcut pe adversar, înfundând definitiv o campanie ce se pornise pe chestia armatei (a comenziilor de tunuri și alte necesare armatei). Și cu cifre neresturnabile și cu fapte ce nu se pot tăgădui, domnul Sturdza a arătat cât a făcut pentru armată de când conduce acest departament. A dovedit cum tocmai interpelantul, ca fost ministru de rășboiu, a comis greșeli pe cari acum i-le impută lui. A fost un succes desevêșit.

Cetită aceasta cuvântare, ea este tot așa de convingătoare. Și convinge nu prin meșteșugul ori arta oratorică, ci prin adevêrurile ce cuprinde și documentele pe cari se sprigina.

A doua cuvântare s'a rostit în Camera deputațiilor, la 10 Decemvrie, când cu discuția asupra mesagiului. În aceasta vorbire încercatul sfetnic al regelui Carol își formulează așa zicând principiile ce crede că trebuie să conducă pe bărbații din fruntea statului.

Reproducem din această vorbire următoarele:

„Bine a făcut un reprezentant al Parlamentului să aducă aminte cele trei precepte ale dreptului roman: *honeste vivere*; *alterum non laedere*: *suum cuique tribuere*, — să trăești cinstit; să nu faci reu vecinului tău; și să dai fiecărui ceea-ce este al său.

„Bine a făcut, pentru-că cred și eu, că ar trebui să ne reamintim cât de des aceste prin-

cipiți, obicnuindu-ne să fie nu numai pe buzele noastre, dar în inima și mintea noastră, diriguitoare a faptelor noastre. Zic aceasta pentru noi toți, car mai ales pentru acei ce stau mai aproape de sanctuarul justiției, ca să avem totdeauna și toți conștiința că „justiția este eternă“, și că de-aceia „justiția este fundamentul pe care se ridică prosperitatea statelor și a națiunilor“.

„*Honeste vivere*“, ce semnifică în viața particulară? Să-mi dați voie, ca unui om pătruns de preceptele religioase, să aduc aminte că la Liturghie diaconul adese-ori repetă, ca să se întipărească adinc în inimile și sufletele noastre apeul — „Si toată viața noastră lui Christos Dumnezeu să o dăm“ — adică toată viața noastră să fie conformă cu preceptele acelei înalte morale, care stă scrisă în Evanghelie. Aceasta va să zică *honeste vivere*.

„Cum stă acest precept în viața publică? *Honeste vivere* în viața publică cere ca interesele și pornirile noastre personale, egoismul nostru să dispară dinaintea intereselor celor mari și permanente ale țarei, ale națiunii, ale poporului (Aplause)

„*Alterum non laedere*“. În viața privată se traduce astfel: să nu gignești pe aproapele tău, pe care trebuie să-l iubești, ear după Evanghelie, ca pe tine însuși.

„În viața publică impune: să nu jignești interesele țarei tale, căci acestea aparțin celor mulți, aparțin viitorului ei.

„*Suum cuique tribuere*“. În viața privată: să nu te atingi de cinstea aproapelui tău.

bine neamului unguresc și ar aduce și între naționalități pacea. Câtă vreme trebuie să fim adică tot în luptă pentru a ne apăra școlile, era de pacnică împreună viețuire e departe.

Asentările în 1904. Ministrul de honoare Nyiri Sándor a dat un circular prin care ordonă lucrările pregătitoare pentru asentarea pro 1904, ca asentarea principală să se poată începe după rezolvirea proiectelor de recruți, încă în 24 Maiu fără întrerupere.

Programul de activitate al parlamentului. Pol Cor. anunța: După terminarea desbaterii proiectului de recruți în cercurile parlamentare se speră că proiectele pentru prolongirea provisorului financiar cu Croația, pentru tratatul comercial legal prontosor cu Italia și proiectele privitoare la bugetul pro 1903 vor fi rezolvate încă înainte de vacanțele Paștilor.

Senatul României a primit cu 82 voturi, contra 14, proiectul de lege a organizării comunităților rurale.

Sâmbătă acest proiect a fost depus și la Camera, unde cerându-se urgența, aceasta a fost primită cu 79 voturi contra 16. Astfel încă în săptămâna aceasta proiectul va fi discutat și desigur și primit în Camera, așa că în curând România va fi înzestrată cu o nouă lege menită a întări țărâna.

Tisza despre democratism. Tisza a finit cu ocaziunea unui banchet, dat în onoarea sa de clubul liberal din Budapesta, un discurs despre democrație. «Democrația, a zis el, unește egalitatea și libertatea cu liberalismul. Democrații putem fi și în sclăvie; egalitatea se poate produce între noi și atunci, când tătem în luptă capul celui ce e mai înalt ca noi sau când tătem mâinile celui ce are forță mai mare de cât noi. O astfel de democrație nu poate duce la scop, ci numai aceea democrație, care caută egalitatea în egalitatea drepturilor și face liber terenul ori și cui, care vrea să-și folosească neîmpedecat puterea personală în concurența generală. Democrat în

sensul cel mai nobil al cuvântului este acel om, care nu privește pe de aproapele său cu invidie, care respectează în fiecare om puterea ce zace într'insul și nu puterea câștigată prin prerogative sau prin alți factori ai hazardului, căci această putere n'are basă înaltă morală, ci numai aceea putere, care ajunge la suprafață prin individualitate. Aceste sunt ideale, la cari trebuie să nisuiim, dacă voim, ca națiunea noastră după 1000 ani să-și împlinească chemarea într'o epocă și mai frumoasă».

✓ Alegerea dela Nădlac.

Alegerea care se va face Mercuri în Nădlac va fi nu se poate mai inversunată. Ambii candidați luptă din reputeri și partidele și-au adus acolo pe cei mai încercați luptători.

Cheia situației sunt — Români.

Dacă ei vor sta acasă, kossuthistul Nagy ar reuși să-și adune destule voturi printre Unguri, mai ales dacă ar reuși să primească ajutor și dela partidul lui Szücs.

Se dă însă ca împlinit faptul că o înțelegere s'a stabilit între partizanii lui Szücs și Hász, dând împreună luptă pe chestie confesională: nu vor să lase anume ca un Ovreu să câștige mandatul.

Cât despre Români, d-nul Dr. Vlad au fost Duminecă în Nădlac pentru a se orienta.

În momentul când punem ziarul sub presă, primim știrea că sforțări extraordinare fac ambele partide pentru a-i trage și pe Români în luptă.

Eri a fost în Nădlac și va fi până la sfârșit și Kristófy József, fostul deputat și actualul fișpan la Sătmar. D-sa s'a dus și la biserică ear după aceea, înaintea școlii a finit vorbire.

D-nul Dr. Suci Dr. Vlad și Dl Birăuț (din Budapesta) d'asemeni s'au întreținut cu poporul, căutând să-i țină pe toți calzi în sentimentul pentru neam și datorita pentru steagul național.

În viața publică: ca toți indivizii, partide și păturii sociale, să respecte interesele Statului, să nu se atingă de măreția și de prestigiul lui, să nu caute să-l dărâme ca să satisfacă pornirile lor, și să-l servească cu credință și cu dragoste.

Bine a făcut dar fostul magistrat, azi reprezentant al națiunii, să ne readucă aminte preceptele eterne sub cari trăiau strămoșii noștri.

Dar d-sa a vorbit numai de două din aceste reguli: *Honeste vivere și Suum cuique tribuere.*

A uitat d-sa preceptul din mijloc: „Alterum non laedere“, care este strâns legat de celelalte două, și care dimpreună cu dinsele formează un singur mănunchiu, din care nici o vârguță nu poate fi sustrasă, fără să jignească puternicia întregului tot.

D-sa a uitat să ne aducă aminte la toți, mai ales când stăm și lucrăm în Parlament, că tustrele aceste precepte ale Dreptului roman ajung la o concluziune mare, la o lege conducătoare a vieții omenești și anume: *că justiția este voința necurmată și neclintită de a da fiecăruia ce i-se cuvine.* Încep instituțiile dreptului roman astfel: „justitia est constans et perpetua voluntas jus suum cuique tribuere“.

Și mai la vale:

„Puterea nu este nimic. Numai puterile Statului stau în picioare! Lor servim cu toții. Oare când suntem la guvern nu suntem servitorii ai Statului? E o expresiune cu totul nepotrivită: „vreau puterea“, căci nimeni nu-și poate apropia puterea Statului de cât acele organisme cari sunt indicate de Constituțiune. Ca

persoană, numai Regele, are, pe deplin, o parte din puterea Statului — puterea executivă — și împarte cu parlamentul, nu cu vre-un membru al Parlamentului, puterea legislativă. Și dacă, cu toate acestea, Regele se recunoaște ca slujbaș al Statului? Dar slujbașul nu poate să zică: „vreau puterea“. (Aplause).

A da asalt la putere, este a pași peste Parlament, peste puterea judecătorească, care dă sentințele sale în numele Regelui, și peste Rege. Așa vorbește cârticica, care se întitulează *Constituțiunea*. (Aplause).

Și mai este și puterea judecătorească. Trei puteri recunoaște Constituțiunea, dar nu recunoaște puterea ministerială.

Și puterea aceasta își are regulile ei, și regulile ei sunt ear fixate în Constituțiune.

Ce sunt slujbașii Statului, o spune foarte frumos apostolul Pavel: — „Dregătorii sunt slujitorii ai lui Dumnezeu, ție spre bine, cu însăși aceasta îndeletnicindu-se.“

Tot în această vorbire face icoana situației finanțelor țării, la regularea cărora are un merit neperitor.

În a treia cuvântare răspunde acuzelor ce i-s'au format pe chestia națională.

Reproducem din această vorbire următoarele:

„D. Cantacuzino a amintit că pe la 1894, eu am adus cestiunea națională în mijlocul Parlamentului cu cuvântări foarte calde și frumoase, și a conchis că acele accente nemerit

PENTRU ABONENȚII NOSTRI.

Fiind spre finea quartalului, rugăm pe toți cei cărora le expiră abonamentul la 1 Aprilie n. să bine voiască a-și reînnoi din vreme, încă de păcum, abonamentul, ca astfel regulata expediție a ziarului să nu sufere întrerupere ori întârziere.

Facem din nou atenți pe toți cititorii, că abonamentul este a se plăti anticipative, deoarece-ce și noi d'as menți astfel trebuie să facem plățile. Să nu se simtă nimeni atins în încrederea ce trebuie să ni-o înspire dacă pentru regulatul mers al administrației ne am simțit îndemnați a trimite ziarul numai celor cari și-au plătit înainte abonamentul ori prin vre-o scrisoare ne-au avisat să i trimitem „Tribuna“... Îndeosebi prietini să nu fie superași, ci să ne permită ca dacă pretindem punctualitate și sprigin, apoi în primul rând pe ei să-i socotim datorți a da exemplu în tot ce privește bunul mers al ziarului. Ear fără regulă administrativă, nu se poate susține un ziar, fiind prețul abonamentului singura noastră sursă de susținere.

Administrația „Tribunei“.

AFACERI BISERICESTI.

Sinodul arhidieceșan gr. cat. e convocat, scrie „Unirea“, de Excelența Sa Mitropolitul pe Marți, după Dumineca Samarinenei, în 10 Maiu.

Convocarea se face la dorința Clerului arhidieceșan pentru regularea dotațiunii preoților.

Un sas despre Români și Sași.

Cu prilejul adunării de candidare, marele industriaș sas Copony, se știe, a ținut alegătorilor sași din Brașov o vorbire.

Dl Copony zice, că esența politicii sașești trebuie să fie întărirea economică, păstrându-se în același timp particularitățile de rasă.

erau să se audă din gura mea și astăzi, într'o situațiune mai turburată de cât era situațiunea de acum 10 ani. D-sa crede că în această interval avântul generos al unității culturale a fost stins de mine peste Carpați prin suprimarea școlii de la Brașov, și peste Balcani, prin suprimarea școlilor din Macedonia. Uită însă d-sa că peste Carpați, școala dela Brașov n'a încetat o singură zi d'a funcționa, și că, prin urmare, aserțiunea sa era neexactă și că școlile din Macedonia suprimate erau școale fără școlari, și cu profesori șezând în București și ajutând a spori manifestațiunile șomotoase ale amicilor d-lui Cantacuzino. D-sa uită că spre Macedonia luau avânt bicicletele, cari însă nu ajungeau să treacă Dunărea.

D. Cantacuzino a mers încă mai departe și m'a acuzat că am sfărâmat idealul național atât în Ungaria, cât și în Macedonia. Vă mărturisesc că dacă a-și fi fost sau sunt atât de puternic ca să pot sfărâma un ideal național, apoi cel dintâi lucru ce a-și fi făcut, ar fi fost să sfărâm partidul bizantin, căci acest partid bizantin reprezintă o rămășiță a relelor, sub cari a gemut poporul românesc în decursul mai multor secole, și astăzi vrea să se impună națiunii, împedecând-o de a pași înainte pe calea cea nouă a dezvoltării sale.

Dar să admit pentru un moment, că m'aș fi încercat să sfărâm idealul național. Întreb pe dl Cantacuzino: de ce a stat d-sa cu brațele încrucișate și nu s'a ridicat cu toată energia să mă sfărâme pe mine? Sau în adevăr și serios crede d-sa că un ideal național se poate sfărâma de un om?

Fiind puțin la număr, Sașii numai așa se vor putea afirma în această țară, dacă vor fi superiori ca inteligență și prosperare economică, s'au cel puțin egali cu celelalte popoare.

Apoi continuă:

„In ce privește raporturile noastre cu celelalte naționalități nemaghiare din această țară, în special atitudinea noastră față de Românii ce ne înconjură, trebuie să trăim cu dînșii în bună înțelegere, fără însă să ne alipim prea tare de ei și fără să intrăm în alianțe prea strânse, de oare-ce căile lor nu sunt căile noastre, ear ținta noastră nu e și a lor.

„Suntem un popor mic, și trebuie să alegem acele mijloace și căi pentru conservarea noastră, care se potrivesc relațiilor noastre. Spre acest scop noi avem necesitate de liniște și de pace, și acestea le putem găsi în prima linie, atașându-ne la națiunea conducătoare a acestui stat, pe cât ni-se dă posibilitatea.

„In această atașare trebuie deci să încercăm a ne alla salvarea, atașarea aceasta însă să nu fie fără condițiuni, ci să fie așa, ca să ni-se ofere o garanție pentru existența îndreptățită. Trebuie să ni-se garanteze aer și lumină în măsura la care avem dreptul, spre o viață etnică, căci numai în acest cadru putem fi folositori și patriei.

„Trebuie să ni-se garanteze în această atașare școala și biserica, autonomia, limba în oraș și la țară, precum și promovarea comerțului și industriei, a economiei noastre populare peste tot, dacă e vorba ca alianța aceasta să fie durabilă.

„In cadrul acesta promit în această oră solemnă cu fidelitate deplină, că voi lucra cu toată știința și puterea mea”.

Finanțele României.

Iată cum a fost făcut de comisia bugetară a Camerei, bugetul general de venituri și cheltuieli al Statului pe exercițiul 1904 — 1905 :

Venituri: lei 234.947.212 și 80 — cheltuieli lei 226.215.283 și 16, și împreună cu fondul pentru deschidere de credite, în sumă de lei 1.341.716 și 84 lei 227.557.000, adică cu un *excedent* de lei 7.390.212 și 80.

La cheltuieli, datoria publică figurează cu o anuitate de lei 86.732.778 și 36 bani.

Ședința Academiei române.

Vineri după amiază, Academia Română a ținut erî a doua ședință publică din sesiunea în care este convocată. A presădat dl P. S. Aurelian, președintele Academiei, care, după-ce s'a citit sumarul ședinței precedente, a dat cuvântul dlui I. Bianu.

Dl I. Bianu a vorbit despre „o veche episcopie rămasă necunoscută în țara românească”, dând la lumină un punct din istoria noastră bisericească ignorat până acum de toată lumea.

D-a a dovedit anume, pe baza unor hrisoave și documente vechi, că la Strehaia pe Motru a existat un episcopat în prima jumătate a secolului XVII, episcopat care a durat 15 ani și a avut un singur episcop, anume Daniel.

Asupra acestui episcopat însă sunt multe puncte obscure : așa, între altele, nu se știe de ce, în urma căror împrejurări s'a înființat. Ceea-ce se știe e că, după-ce a existat 15 ani, episcopatul s'a contopit cu eparchia de Rimnic.

Dl Bianu a enumerat toate hrisoavele în care se vorbește de episcopatul dela Strehaia și a terminat adogînd că aci a fost pe vremuri o mănăstire și că se crede cumcă la Strehaia a fost când-va reședința banilor Olteniei.

După dl Bianu a mai luat cuvântul dl general Brătianu care a vorbit despre „însemnătatea istoriei naționale din punct de vedere militar” și apoi ședința s'a ridicat.

Răsboiul ruso-japonez.

Știri sosite din străinătate prin poșta.

Flota voluntară rusă.

Flota voluntară rusă se află pusă sub patronajul efectiv al ministerului de război. Ea este dirijată de un amiral, numit de țară, cu titlul de inspector. Totuși, însă, flota voluntară rusă depinde de o societate privată cu sediul la Odessa. Acolo se imbarchează materialul și personalul

pentru Port-Arthur sau Vladivostok; la întoarcere merge la Hen-Ken ca să încerce ceal pentru Rusia.

Flota rusă voluntară datează de la 1877 și se datorește inițiativei mai multor comercianți particulari, cari, văzînd cu câtă dificultate se făcea transportul de trupe, au hotărît să înființeze o flotă voluntară. Marele Duce Moștenitor fostul țar Alexandru al III-lea de mai târziu, se puse în fruntea inițiativei și într'un interval relativ foarte scurt, s'a strîns suma de 2 milioane ruble, cu care s'au cumpărat din Germania primele 4 vase. Vasele acelea au sosit tîrziu și n'au putut participa bine în războiul din 1877, dar ideea de a se crea o flotă voluntară destinată pentru transportarea trupelor spre Siberia orientală s'a realizat.

Extensiunea imperiului rus în Extremul-Orient a dezvoltat traficul flotei voluntare în proporții considerabile. Astăzi are 8 mari vase de mai mult de 20.000 tone de capacitate, cu o viteză de 20 noduri, și încă vre-o 10 steamere de o viteză mai mică, destinate pentru transportul trupelor. Personalul e al Statului în parte. Pe fiecare vas, comandantul, unul sau mai mulți din oșteri, și 80 la sută din echipajiu aparțin marinei speciale. Armamentul acestor vase comportă 4 tunuri de 15 centimetri.

Telegrame.

Londra, 20 Martie. Debarcarea Japonezilor la Gemulpo se face cu greutate din cauza frigului mare și a sloiurilor de ghiață. De altfel Japonezii au făcut pregătirile pentru-ca să înlesnească debarcarea și sunt provăzuți cu tot ce le trebuie.

Rușii întârzie înaintarea lor în Mandjuria din cauză că nu au nici conducători în care să se încreadă. Astfel și zilele trecute niște Ruși au ajuns găzduți la Soengceong, spre sud vest de Jalu, în așa casă coreeană în care așteptau japonezi travestiți, cari au și aflat în acest chip tot ce au de gând să facă Rușii.

La hotarul Correi sunl concentrați 90.000 Ruși, cari n'așteptă de cât sosirea generalului comandant Kuropatkin, pentru a lua ofensiva.

Reese din toate acestea, că acuzările nu sunt alta de cât niște flori de retorică, din dosul cărora se întinde o mare pustietate.

Să dau dovezi pipăite. S'a răsturnat guvernul lui Ioan Brătianu și a venit partidul conservator la guvern. Intreb: de ce nu a întărit atunci idealul național astfel ca nimeni să nu-l mai poată zdrobi? S'a răsturnat al doilea guvern național-liberal, când am mai fost eu Președinte al Consiliului, și carăși au venit conservatorii la guvern. Intreb: ce au făcut atunci, ca să nimicească toate urzirile mele în contra idealurilor naționale? Căci aceste urziri ale mele au isbutit a zdrobi acele idealuri, după cele zise de dl Cantacuzino. Au pus în mișcare biciclete și lăutari spre Macedonia. Aceasta ne-a afirmat-o din nou regisorul acestei reprezentări teatrale! (Ilaritate).

De ce dela 1899 la 1901 nu a așezat temelii acțiunii culturale astfel ca nici eu, nici altul ca mine, să nu o poată clinti? Fiind la guvern și lucrînd spre realizarea de idealuri naționale dl Cantacuzino nu a rămas la guvern ca să le îndeplinească. Sezînd cu brațele încrucișate, a obosit curînd, după câte-va luni, și a cerut ajutorul d-lui Carp, pe care fără milă l'a răsturnat, nu pentru cauza idealurilor naționale nerealisate, ci pentru vanități personale și individuale. Dar dacă junimiștii d-lui Carp sunt așa de negri, precum îi descrieți, de ce l'a-ți invitat cu multe complimente să vă înlocuiască, când erați osteniți și obosiți?

Dar idealul național era faptul că ați împins țara spre faliment, cu inimă rece și nesimțitoare?

Ideal național era să aduceți regatul român la marginile prăpastiei?

Să rememorăm faptele, pentru ca să vedem dacă acuzările ce mi-se aduc sunt drepte, ori nedrepte. Nu sper ca dl Gheorghe Cantacuzino și al sîi să recunoască netemeinicia acuzărilor ce fac! Nu, dar e bine a se reîmpresă memoria, pentru-că astăzi, mai din depărtare, se va vedea cu câtă ușurință de cugutare și de conștiință mi-s'a adus cea mai gravă acuzare ce să poate face unui om, aceea de a-și fi trădat neamul și patria.

Aduceți-vă aminte, că se ridică această acuzare, care și astăzi mi-se aruncă în față, nu numai fără o umbră măcar de dovadă, ci mai ales spriginindu-se pe un act fals, plăsmuit în oficina bizantină. (Aplause).

Această acuzare însă depărtează pe cei ce o fac de regula iustiniană: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere.

Eată, Domnilor, ce ziceam eu la 1893: „Suntem cumpăniți în fapte și e de nevoie, în transformarea orientului european, de cumpăneală mare. Știm să cumpănim împrejurările. Nu ne-am dat la desordine, din cari pentru noi siguranță într'un viitor temeritic nu poate țesei”. „Să-și închipuiască cine-va un moment, că în colțisorul de pămînd ocupat de regatul român nu ar exista acesta; oare nu ar lipsi punctul cel mai stabil și mai luminos în descurcarea cestiunii orientale? Nu ar fi ridicată pedica care oprește ciocnirile cele mai chaotice?...

Se poate zice: dacă nu ar exista România, ea ar trebui inventată. Din norocire România există, dar trebuie să o păstrăm și să o asigurăm”.

Crede dl Cantacuzino că aceasta nu este cestiunea națională? Și poate d-sa să vină să spună că am făcut ce-va ca să se strice această situațiune?

Eu nu am împins țara spre prăpastia falimentului, spre prăpastia rușinei, spre prăpastia controlului financiar european. Aceasta este acțiunea bizantinismului. (Aplause)

Se înțelege că acei cari trăiesc tot cu gândurile la timpurile stricăciunii țerei noastre nu se tem de un control străin și nu au fost cuprinși de groaza unei astfel de situațiuni.

Cestiunea națională? Când trimiteați oameni de nimica ca să cutreiere străinătatea, bătînd la ușile tuturilor zarafilor și discreditînd astfel România și poporul român!

Să-și reamintească dl Cantacuzino, că atunci, când spuneam în Senat cele ce am menționat; pe atunci „Timpul”, ziarul oficial conservator, și alt ziar „Irredenta Română”, a lui Bonifaciu Florescu, treceau Carpații ca să iea Transilvania.

Ce spuneam tot în 1893? „Este important, ca nici un român cu mîntea teafără, cu conștiința clară de datoriile sale către patrie și neam, să nu se lase a fi amăgit un singur moment de cursele ce se întind neamului românesc întreg și regatul român în particular, prin jucăria periculoasă a „Irredentei”.

DIN ROMÂNIA.

Ceartă în familie. Sub titlul *Mişel*, „Epoca“ scrie: Acest calificativ îl aplicăm autorului articolului de fond din „Conservatorul“ de ieri.

Şi dacă atât nu e destul, adăugăm şi epitetul de mincinos întru cât delatorul în ceştiune înaintea şi afirmaţiunii neexacte.

În articolul cu pricina e vorba de strada Enei.

Ştiut este în ce mod demn dl Marghiloman încât, acum de curând, dl gen. Manu a refăcut la Senat aceeaşi teorie.

Totuşi e ştiut câtă larmă au făcut februaristii pe tema pretinselor retractări ale dlui Marghiloman.

Ascultaţi acum în ce termeni vorbesc aceiaşi oameni despre strada Enei.

„Este iarăşi ştiut, scrie „Conservatorul“ că cei mai aprigi susţinători ai coborîrii în stradă nu au fost nici dl. G. Cantacuzino, nici dl general Manu, nici dl General Lahovari“.

Afirmaţie exactă pentru dl general Lahovari — care pe atunci era militar — dar neexactă pentru ceilalţi.

Dacă am consimţi să alunecăm şi noi pe terenul delaţiunilor, am putea povesti lucruri interesante despre o propunere de subscriere de fonduri şi despre menirea ei.

Da chiar faţă de delatori nu ne vom coborî pe acest teren.

Mai departe, „Conservatorul“ să leapădă de strada Enei atribuind-o dlui Maiorescu, Marghiloman şi Filipescu.

Or, în privinţa unuia din aceştia şi anume în privinţa dlui Filipescu, însuşi amicii „Conservatorului“ au mărturisit altminteri, noi nici n'am spus-o — că a fost adversar hotărît al orî cărei mişcări de stradă.

Totuşi se hotăresc cele ce s'au întemplat, şi iată cum cei ce ponegrau pe dl Marghiloman povestesc evenimentele:

„Este ştiut şi în deosebite ştiut că şi în ziua când s'a întemplat desordinea din str. Enei şi în desordine precedente nici odată şi nimeni n'a văzut în stradă luptându-se cu virtuşie, nici pe dl Cantacuzino, nici pe dl General Manu, nici pe dl Take Ionescu, însă foarte mulţi au văzut pe dl Filipescu luptând piept la piept, cu bătauşii regimentului“.

Aceasta poate fi exact. Dar ce mişelie ea cei ce au dosit dela împlinirea hotărîrilor lor să arate cu degetul pe un tovarăş de luptă care, în contra convingerii lui, s'a supus deciziunilor altora!

Afle nerozii ce ascultă încă azi de îndemnurile acestor triste personaje la ce să pot aştepta dela dinşii.

*

D. Ion Calinderu a trimis zilele acestea ministerului de culte o adresă despre cheltuelile ce a făcut administraţia Domeniului Coroanei, de la 1 Aprilie 1902 până la 31 Octombrie 1902, pentru bisericile şi şcolile de pe Domeniile Coroanei.

Suma totală se urcă la 106.930 lei 50 bani, afară de 11.189 lei 80 bani ce s'au cheltuit, în acelaşi interval de timp pentru teatrele săteşti, pentru societăţile culturale-economice şi pentru ajutoare date locuitorilor sărmani şi celor păgubiţi de întâmplări neprevăzute. Cheltuelile pentru biserici şi şcoli au fost făcute, parte pentru construcţiuni şi reparaţiuni parte pentru material şi obiecte bisericesti, pentru material didactic, grafiticaţiuni învăţătorilor, ajutoare şcolarelor săraci, grădini şcolare, expoziţiuni, biblioteci şi altele.

În vederea neîncetării ajutoare şi sacrificii ce face administraţia Domeniului Coroanei, pentru aceste instituţiuni, dl Calinderu, care a dat de altfel la timp toate instrucţiunile agenţilor Domeniului Coroanei, roagă pe minister a dispune ca învăţătorii şi preoţii să poarte toată grăja pentru conservarea localurilor şi a materialului.

Publicând această notiţă, nu putem să nu ne exprimăm dorinţa ca fapta administraţiei Domeniului Coroanei, să fie imitată de-cât mai mulţi dintre proprietarii rurali.

Opiniile ruseşti asupra războiului.

Rusia revoluţionară. — Perfidia Japonezilor. Incapacitatea şi incuria lui Alexieff.

De sigur, e foarte interesant să cunoaştem modul cum apreciază actualul război, Rusia revoluţionară.

Membrii acestei mişcări, cari trăesc şi scriu afară de Rusia sunt nemiloşi în critica lor faţă de incapacitatea Rusiei oficiale.

Redactorul, însărcinat cu chestiile ruseşti al ziarului „L'Europeen“, scrie în ultimul număr din această revistă un foarte aspru articol, în care vrea să arate că presa oficială rusească ascunde incapacitatea şi incuria comandantului Alexieff, acuzînd pe Japonezi de trădare şi perfidie.

„Cea mai mare minciună, scrie „L'Europeen“, care o spune presa taristă de la începutul războiului este aceea relativă la modul perfid cu care Japonezii au început acest război fără să prevină pe Ruşi. Or, desmintirea acestei minciuni o găsim însăşi în presa rusă.

În „Wostocny Westnik“ a apărut un interview al unuia din colaboratorii acestui ziar cu d. Kavakami, agentul comercial al Japoniei. Acesta întrebă de ce Japonzii au părăsit Wla-

divostoc în primele zile ale lunii ianuarie răspunse:

— Ministerul afacerilor străine m'a informat printr'o circulară în care îmi ordona să propun Japonezilor care locuiesc în Vladivostoc să părăsească la vreme orăşul în vederea complicaţiilor iminente. Pentru a se reîntoarce în ţară, ministerul le ofera nava Afridi. Prin urmare conchide, autorul acestui articol, din primele zile ale lunii ianuarie se ştia de iminenţa războiului, nu din auzite, ci pe cale oficială.

În această stare de lucruri ruptura oficială a avut loc la 24 ianuarie, iar atacul Japonezilor s'a produs în noaptea de 26 spre 27. Atunci unde este trădarea şi perfidia? Mai departe autorul articolului se întreabă: „Ce a făcut guvernul rus şi Alexiefful său, pentru ca un război pe care acesta din urmă îl provocă de mai multe luni să găsească flota rusă absentă de pe teatrul de război. Pentru ce atunci convocările lui Alexieff şi atâtea milioane cheltuite aceste milioane, fiind-că războiul odată izbucnite, nu mai în urmă au început să se trimează trupe, să se organizeze intenţenţa, Crucea-Roşie, şi chiar înaltul comandament superior, recunoscându-se între altele, din prima zi, că marina nu e bună la nimic“.

În definitiv, toată lumea recunoaşte incapacitatea şi incuria guvernului rus şi a agenţilor săi.

Mai departe citim:

„Japonia nu este responsabilă de incapacitatea lui Alexieff care risipind flota ne-a răpit mijlocul de a respinge de la început flota Japoniezilor şi de a împiedeca debarcarea trupelor inamice în Coreea, ceea-ce ne obligă acum la un lung război pe uscat“.

Iată cum se găsea risipită flota de război rusească.

„Flota rusă, la 23 ianuarie, ziua rupturii era risipită, din ordinul lui Alexieff, în Extremul-Orient în modul următor: 4 nave de război la Vladivostoc, 19 la Port-Artur, 2 la Chemulpo, una la Sangi, şi una la New-Tchi-Vang. (Torpilele nu intrau în aceste calcule).

Zilele de 24 şi 25 ianuarie se petrec într'o incurie absolută. Guvernul rus şi statul-major al marinei uită cu desăvîrşire pe Variag şi Koreitz la Chemulpo şi pe Mandjur la Sangai expunându-le unei periferii fatale.

La 26 ianuarie a avut loc atacul tragic al lui Koreitz: se ştia ceva la Port-Arthur?

Şi într'un caz şi într'altul s'a păstrat o inactivitate criminală; nu au stins farul şi astfel s'a luminat drumul japoniezilor care veneau să ne atace.

Pe de altă parte, navele nu proiectează electricitatea şi nu explorează marea. În sfîrşit nu se întreprinde nimic pentru siguranţa escadreii şi

CANTIANI ROMÂNI.

Germanii au serbat la 12 Februarie aniversarea de o sută de ani a morţii lui Kant. Multă lume va fi cetit la noi cu deplină răceală, că Nemţii adănci, dar obscuri, fac o serbare, ce poate interesa cel mult pe filosofi.

Şi totuşi, are şi lumea noastră motive să cugete cu oare-care recunoştinţă la Kant —, pentru-că şi el a luminat când-va ţărilor româneşti. Le-a luminat din vorba şi scrisul unor bărbaţi, cari au însemnat mult în dezvoltarea culturală a Românilor; apoi a dispărut cât-va timp, pentru a se ivi din nou, în mijlocul „Junimeii“ literare din Iaşi.

Despre „Junimea“ ştim toţi, mai mult s'au mai puţin exact, în ce raport s'a pus cu filosofia germană; nu este nevoie a vorbi despre ea; dar pe vechii cantiani români i-am uitat, întru cât erau cantiani, nu şi în alte feţe ale lor. Cătorva dintre ei voesc să le dedic o pagină de amintiri.

Întăiele influenţe ale lui Kant apar — faptul pare ciudat — în notele, cu care I. Budai-Deleanu a însoţit „Tiganiada“ sa. Aiurea s'a dovedit că această epopee comică nu era o simplă scriere de haz şi că ea avea tendinţe raţionaliste, antibisericesti (nu şi anticreştineşti), în acelaş sens, în care este antibisericască, antipreotească scrierea lui Kant: Die religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft (1793). Din notele lui Budai şi din capitolele scrierii citate a lui Kant se pot pune în paralelă pasaje, care confirmă influenţa afirmată.

Dar s'ar putea zice: Idei identice se află şi în alţi scriitori contemporani cu Budai-Deleanu

d. e. în teologii cantiani, din cari asemenea ar fi putut trece în opera teologului I. Budai-Deleanu. Se poate şi aceasta. Ideile n'ar fi mai puţin cantiane. Imprejurarea care mă face să cred într'o influenţă directă, este următoarea: Operele lui Kant se citeau foarte mult la Viena, Lemberg şi în Transilvania, unde a trăit autorul român; în special opera citată mai sus era în Transilvania atât de populară, încât preoţii protestanţi o dau chiar şi în mâna tinerilor ce se preparau pentru ceremonia confirmaţiei! Ştirea aceasta ne-o transmite Bedeus von Scharberg în autobiografia sa. Ar fi dar de mirare, să nu fi cunoscut Budai, teologul, eruditul, poetul român, ce cunoşteau şi băieţii de pe băncile şcolilor.

Cu George Lazar trecem pe un teren absolut sigur. Lazar studiasse în acelaşi oraş, ca şi Budai, în Viena, unde Kant era combătut cu înversunare de teologii ultramontanî, pe care liberalul Lazar îi ura. Venind la Bucureşti, Lazar aduse cu sine entuziasmul pentru filosofia cantiană şi-o introduse în şcoala dela Sf. Sava.

Faptă îndrăzneată a celui dintăiu războinic cantian român! Graţie lui G. Lazar, Kant triumfă asupra lui Condillac. Triumful nici nu-i va fi fost — poate — uşor. Condillac era adică popular; el se citea în original, dar îl populariseră şi Grecii cu traduceri lor; acestia traduseseră şi pe unii aderenţi ai lui Condillac, ca d. e. pe italianul Soave şi pe Destutt de Tracy, cu ale sale *Éléments d'idéologie* (1801—1805); pe Tracy îl propuneau şi în şcolile lor din Bucureşti. Eliade Rădulescu asemenea cunoaşte pe Condillac; şi-şi scrisese mai apoi, după el, gramatica dela 1828, pe care o socotia, din cauza a-

ceasta, o gramatică „filosofică“. În mediul acesta veni şi profesorul Erdeli ca aderent al filosofului francez. Între Erdeli şi Lazar se dete lupta, şi triumfă Lazar cu Kant. Pentru-că — zice Eliade Rădulescu în biografia ce a scris despre Lazar, şi anume după ce a povestit despre tendinţa lui Erdeli de a propune filosofia după Condillac: „Aceasta fu o ispită lui Lazar; îl supără să nu vază o sistemă urmată; simţea şi cunoştea amestecul ce ar fi urmat în învăţatură; se vedea sililit sau el a schimba pe Kant sau Erdeli pe Condillac, cu toate că, ce este drept, vrea mai bine să rămăe jos Condillac pe lângă Kant. Lazar, cu toate că cunoştea bine limba franceză, cu toate că trăise între Francezi, în vremea armiei lui Napoleon, pe care îl iubea dimpreună cu Francezii lui şi vorbea adesea cu dinşii, însă filosofia franceză zicea că trebuie să-şi scoată căciula înaintea celui nemţestii şi prin urmare pe Condillac, cu toate descoperirile sale, nu-l avea de mare lucru în filosofia veacului“ (Curierul românesc, 1839, p. 264).

Despre efectele produse de filosofia lui Kant asupra elevilor lui Lazar nu am nici o ştire scrisă. Dar Lazar era un profesor apostolic, vorbea cu focul convingerii tari, cu entuziasm; deci putem crede, că fără nici un efect n'a rămas deşi efectele se vor fi ivit poate cu greu. Elevii din Bucureşti erau adică destul de răi pe atunci. Autorităţile şcolare îi priveau cu multă neîncredere. Ele s'au văzut silite să le interzică d. e. (pe la 1838) chiar şi umblatul cu steaua, care devenise prilej de mari necuviinţe; ear doi trei ani mai târziu Eliade îl descria foarte sever (1840—1841).

inaltul comandament nu-și face datoria“.

Prin urmare, conchide articolul, zădarnic se strigă că Japonezii au întrebuințat perfidia și trădarea!

Escadra rusă din Marea Neagră.

Escadra rusă din apele Mării Negre este o fracțiune a flotei imperiale rusești. Vasele escadrei sunt construite la Nicolaei, Sevastopol etc.

Piesele din care se compune sunt: trei cuirasate ce datează din anul 1887. Numele lor sunt: Cesnia, Caterina II, Sinope. Capacitatea acestor trei vase sunt de 20 mii tone. Vasele acestea servesc cu deosebire să forțeze o trecătoare, și ca să lupte în contra întăririlor. Comportă 6 tunuri de 30 cm. dintre cari 4 înainte. Mai au 7 tunuri de 15 cm. și 7 tuburi aruncătoare de torpile. Cuirasa lor are o desime de 40 cm. și fac 16 noduri.

Vasul George Pobiedonets e posterior cu 7 ani. Lavendzat-Apostolow, Rostislav au o capacitate de 8500 ton. Au la dispoziție aproape aceeași artilerie ca cuirasatele, au două tunuri de calibru mare, înainte, două îndăr t, și piese mijlocii pe de lături. În fine Tria-Svietitelie și Knief-Potenkin sunt două cuirasate recente de 12.500 tone cari se aseamănă celor din Baltica și au o apărare mai complectă în contra forturilor.

Aceste opt cuirasate constituie bucățile de linie, ele sunt puțin omogene ca calitate nautică. Flota din Marea Neagră mai are și câte-va canoniere. Pentru transportul trupelor posedă opt steamere în cari ar încăpea 10,000 de oameni. Mai sunt în construcție la Sevastopol trei cuirasate, dar nu vor fi terminate decât peste vr'o doi ani.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 21 Martie 1904.

— **Contra-candidatul lui Héderváry.** La Timișoara aproape 200 alegători au ținut o adunare, unde au decis să ofere mandatul cercului devenit vacant în urma numirii fostului său deputat, ministru a latere — profesorului dela universitatea din Budapesta Dr. Földes Béla, care în prezent este membru extern al partidului apponyist. Astfel de nou candidatul

Din aceeași cauză ered că nu a fost fără intenție, nici când al treilea cantian român, A. Tr. Laurian, vorbind către elevi, rostea la 1845 în al său Cuvînt academic (pag. 12) ținut cu prilejul examenelor, vorbe de cea mai mare iubire pentru idealul moral-cantian.

După Laurian, — Descartes, Leibnitz, Wolf, Hume nu făceau „decît junețea filosofiei moderne“, după el, „bărbatul care să o înalțe la tîrie și constantă bărbătească se arată în Königsberg.“ Acestui bărbat Laurian îi consacră apoi rîndurile ce urmează, rînduri interesante și ca probă de vechiu stil filosofic-român: „Emanuel Kant, un om plin de geniu, cu o nespusă diligență și adornat cu cele mai frumoase cunoștințe, observă defectele cercetărilor făcute atât de dogmatici cât și de sceptici, ia mințea la critică, îi desbate facultățile, îi determină marginile până unde poate cu dreptul să se întinză, o înalță făcându-o centrul cercetărilor, însă tot de odată o strîmtoarează prin rezultatele lor. Măsoară ambitul obiectelor, cunoștințele după puterea facultății cunoscătoare, întemeiază și determină câmpul cunostinței și al credinței. Însă meritul cel mare al lui Kant, ca și al lui Socrate, este deșteptarea atenției asupra laturii practice a vieții, asupra moralei și recunoștința primatului rațiunii practice pe lângă formele cele rigide ale rațiunii teoretice, pentru că a lucra moral e poruncă absolută, dară a-și câștiga cunoștințe și a le lăți, e numai o poruncă relativă a rațiunii, prin urmare înțelepciunea practică, care se arată în eserecțiul virtuții, este scopul suprem al vieții“...

Doi ani mai târziu (1847) Laurian publică întăiul volum al unui sistem filosofic cantian, o

Héderváry va avea contracandidat, al cărui aderent desvoaltă o acțiune febrilă în cercul Timișoara.

Zipserii, desupra cari Jókai scrisese că într'atîta s'au maghiarizat, încât pot fi considerați că sunt „kurucz“-i, fac mare supărare patrioților șovinisti. Presa maghiară înregistrează adică faptul că ținându-se mai zilele trecute adunarea generală a industriașilor din Lócse, când s'a început citirea raportului și în limba maghiară, Zipserii au făcut așa gălăgie, strigînd: „Suntem Nemți, nu Unguri“, încât nu s'a mai putut urma citirea. Căpitanul de poliție Tilkovszky a încercat să restabilească ordinea, dar Zipserii nu se lăsau, ear când au fost amenințați că vor fi dați în judecată, sub conducerea vice-presidentului Rombauer au părăsit sala, zicînd că nu suferă batjocura ca să li-se citească raport unguresc... Și așa raportul s'a citit reprezentantului — poliției. Zipserii cântau afară „Wacht am Rhein!“...

Semnele timpului.

— **Promovare.** Sâmbătă a fost promovat la gradul de doctor în științele juridice simpaticul nostru tîner dl Tului Luchici, la universitatea din Cluj.

Multe felicitări.

— **Studentii nostri**, din Budapesta — scrie „Poporul Român“ — au luat frumoasa hotărîre să facă o excursiune în provincie. Astfel s'au întrunit în zilele trecute câțiva și au constituit un cor și orchestră și vor face prima excursiune în comuna Ghioroc din comitatul Aradului, unde au fost invitați ca să și dea concursul la petrecerea ce se va arangia a doua zi de Paști. Se vor produce acolo cu piese de cor, orchestră, solo, etc. Felicităm pornirea bravilor nostri tineri și dorim ca astfel de excursiuni să întreprindă cât se poate de multe în mijlocul poporului nostru, pentru-că pot face mult pentru deșteptarea lui culturală. Acești tineri sunt următorii: Seb. Stanca, Sr. Bărbucean, Leon Domide, Is. Linția, Oct. Goga, G. Tulbure, Aug. Monța, T. Jarca, P. Nistor, A. Jorga, D. Vaso, Const. Nedelcu, I. Șepețan, I. Muntean, V. Voina, I. Lupșa.

— **Plagi, calomnie și vătămăre de onoare.** Aproape cu 3 ani mai înainte s'a întemplat, că Bokor József a obținut cu piesa sa „Az almafa“ premiul Teatrului comic din Pesta. Scurt după asta veni un alt scriitor, cu numele *Siklossy László*,

traducere după W. T. Krug, succesorul lui Kant la catedra de filosofie din Königsberg. Cursul întreg cuprinde în nemțește câte-va volume. Laurian s'a oprit la cel dintăiu.

Lazar incepuse să traducă chiar pe Kant (Eliade, în Curier, 1839, p. 263); Laurian se opri la un cantian. Timotei Cipariu al patriulei vechiu cantian, imită (la 1861) pe Laurian și traduce pe Krug întreg, însă prescurtând și eliminând bogata bibliografie filosofică, pe care Laurian crezuse folositor să o susție în traducerea sa. T. Cipariu propuse Krug, „cu toate că limba filosofică și preste tot și în specie precum se află în școala cantiană, e din capul locului mai anevoie de înțeles“. Cursul lui Cipariu s'a publicat în Blaj la 1861.

T. Cipariu relua la 1861 un curs, pe care-l făcuse și la 1848. Cu un deceniu mai înainte, la 1839, aceeași filosofie alui Krug fusese tradusă, „toată“, pentru școalele Blajului, — de Simion Bărnăuțiu. De-atunci incepu Bărnăuțiu să învețe pe Români „drepturile cele înăscute personal de libertate și egalitate“ etc., cum zice Papiu în istoria sa (I. p. 210). La 1839 a tradus-o, dar de propus o propunea ceva mai de mult Bărnăuțiu.

Efectele produse de cantianismul lui Krug-Bărnăuțiu au fost foarte mari. Și astăzi s'aud în Transilvania argumentări, a căror origine sunt cursurile amintite de filosofie și celebra cuvîntare dela 1848. Discursul acela este întemeiat pe idei culese din filosofia dreptului Kant-Krugiană. Formule, chiar citate latinești, sunt luate verbal.

Duse pe aripele sentimentului de ură, ce bate în acel discurs, ideile cantiane resimate în fiat justitia, pereat mundus, au umplut de-atunci

care în coloanele lui „Pesti Hirlyap“ a dovedit, că piesa sus-numită este un plagiu ordinar, o copie fidelă a piesei scriitorului german Hutt, cu titlul „Das wer ich“. Bokor a protestat energic contra acestei „calomnii“ mărturisînd pe cuvîntul său de onoare, că nici n'a văzut originalul german. În urma asta se amestecă în polemie și cunoscutul scriitor maghiar Tóth Béla, care a dovedit în mod sdrobitor că, fiind paralelismul între cele două piese atât de clar, atât de evident, încât după legile psihologice este absolut exclusă posibilitatea, că Bokor să nu fi văzut originalul, — zvficolirile jidanului, eare cu ori-ce preț voia să-și dovedească originalitatea, sunt zădarnic, compromițându-se încă și mai mult.

Fiind ast-fel Bokor strins cu ușa, se decide să ceară satisfacție dela „calomniatorii“ sei naintea judecătorei. Dar aici a pățit-o și mai rău, căci specialiștii, toți creștini invitați să-și spuie părerea au cătrănit pe originalul scriitor iudeo-maghiar așa, încât probabil i-se va fi dus pofta să mai ia peana în mână.

A fost chiar bine așa, că afacerea a venit naintea tribunalului, căci sentința ce s'a adus, deși indirect, dar negreșit a întărit irecusabil afirmatiunea criticilor „răutăcioși“, frîngînd cornele mărețului plagiator fudul.

S'a dovedit că nu numai subiectul, acțiunea, caracterul persoanelor este „împrumutat“, ci și momentele cele mai neînsemnate, așa că o pretinsă, fatală convenientia ingeniorum magnorum la nici un cas nu se poate admite.

Procesul intentat de sensibilul și cu ori-ce preț după rehabilitare sătosul literat pseudomaghiar susnumiților critici, s'a pertractat Joi naintea tribunalului din Pesta. După interogatori ascultarea martirilor în sensul căreia și rostirea acusei și a apărării, tribunalul a enunțat sentința, acușatul sunt absolvați de delictul calomniei și ai vătămării de onoare ce li s'a impută.

Este natural, că jidovii, după-ce au pus mîna pe toate. — grație înțelepciunii guvernelor maghiare și a „ideei“ — să vină acum rîndul și al literaturii, monopolizându-o și pe aceasta. Apărut-au ce e drept și pîn'aci stelute în beletristica maghiară; ivitu-s'au și mai nainte „genii“ în domeniul literaturii maghiare, dar pîn'acum n'au reușit să ia în stăpînire și acest teren.

— **Planurile împăratului Wilhelm.** Din Berlin se raportează, că împăratul Wilhelm a prezentat Reichstagului german cel mai nou plan al său, în care arată desvoltarea flotei engleze dela 1900 incoace. În cercurile deputaților acest plan a provocat agitațiune d'a binele căci știu prea bine din trecut că atari planuri au premers totdeauna sportirei flotei.

tot Ardealul. Acesta este între Români cel mai mare efect practic al propagandei filosofico-germane a lui Bărnăuțiu.

Bărnăuțiu nu s'a despărțit toată viața de originea sale filosofice, peste care s'au așezat, firește, alte, multe lecturi posteroare. D. e. între Krug, Rechtslehre (partea I. 2, Öffentliches Recht) și Bărnăuțiu. Dreptul natural public (publicat la 1870) se pot urmări încă seriile de capitole asemănătoare. Kant răspunde deci și în cursurile bărnăuțiene dela Iași, ale căror concludii — uneori neașteptat de radicale, — au fost combătute de dl T. Maiorescu în cunoscuta scriere „Contra școalei Bărnăuțiu“.

Deci, Bărnăuțiu, Cipariu, Laurian, Lazăr, Budai-Deleanu, — în cursul unui veac de literatură și școală românească — au primit idei cantiane, fie direct din Kant, fie indirect din filosofii cantiani, din Krug. Toți s'au hrănit din aceeași isvor. Această împrejurare ne arată că există o convingere generală despre utilitatea națională a filosofiei cultivate de ei. De-aceea faptul este caracteristic și vrednic de înregistrat în istoria culturală a Românilor.

Ar fi o lucrare utilă, ca cineva să comezze pe cantianii români din regat, pentru a implini o lacună: în istoriile filosofiei se obișnuiește a se arăta la Kant care-i limita geografică a influenței lui; se vorbește și de vecinii nostri, de Unguri, de Poloni; nu se scrie însă nimic despre Români.

„Sămănătorul“

G. Bogdan-Duică.

— **Demonstrațiune contra rectorului.** Ni-se comunică, că tinerețea maghiară dela Universitatea din Budapesta a pregătit o demonstrațiune „în cadre mai mari“ contra rectorului Dr. Heinrich Gusztáv, din cauză, că acesta n'a voit să primească patronatul cu ocaziunea festivităților kossuthiste la 15 Martie. Cum însă acum universitatea a luat vacanță de Paști, s'au strîns abia vr'o 80 studenți, cari au primit pe rector care avea ora oficioasă cu strigăte de abzug. Rectorul s'a retras în birou, ear demonstrații s'au împrăștiat, liniștiți că și-au luat satisfacție.

— **Pușcături într'un teatru.** În teatrele din Spania domnese de un timp încoace adevărate stări critice. Scandalele îngrijitoare ale referențelor politice foarte complicate sunt la ordinea zilei. Și eri s'a întâmplat un mare scandal într'un teatru din Barcelona, sub durata reprezentațiunii piesei „*Patria nuova*“, arangiat de catalonani și clericali. Publicul a aruncat cu pietri după actori ear căft-na au tras și focuri de revolver. O nespusă panică a cuprins tot publicul, așa că în învâlmășala colosală mai mulți au fost răniți. Poliția a deținut 8 oameni.

— **Sfîrșitul tragie al unui consul român.** Din Petersburg să telegrafiază: Consulul român Theodorescu probabil din proprie nebagare de seamă a căzut din liftul electric, și puțin după aceea a murit.

— **Oficeri rusi trădători.** Se telegrafiază, că căpitanul Jacov a fost degradat, din cauza, că ar fi tradat secrete militate Japonezilor.

— **Germanii în Africa ostică.** Din Berlin vine știrea, că armata colonială a Germaniei în Africa ostică a suferit înfrângere, perzând 7 oficeri și 24 soldați. Asemene a căzut și comandantul armatei, maiorul *Blasernack*.

— **Aniversarea 55 a victoriei dela Mortarra.** În fortarea Aradului să fac mari pregătiri pentru serbarea aniversării 55-a victoriei dela *Mortarra* și *Navarra*, care va fi Mercuri seplămăna aceasta în 23 n. l. c. Nainte de asta cu 55 ani regimentul 33 de infanterie s'a distins în campania contra Italiei. Cum în alți ani, așa și anul acesta serbarea se va face în aceleași cadre: pe piața festivă va fi misă campestră, corpul oficeresc dă o masă festivă, ear pe seama feciorilor se vor aranja jocuri amuzante.

— **Geniul.** Savantul englez, *Havelock Ellis* a scris o interesantă carte despre cea mai strălucitoare podoabă a omului: despre *geniu*. În cartea sa însă se ocupă numai cu geniile produse de națiunea engleză. În număr de 1085, între cari și 55 femei. Ellis constată că cu dezvoltarea și mai intensivă a culturii și geniile se sporesc, cel puțin așa vede că este în Anglia. Și acesta este un fapt, zice Ellis, de care Englezii cu drept să pot fâli. Arată că din secolul IV. începând până în al VIII. peste tot numai 7 bărbați a avut națiunea britanică, cari merită să fie înșirați printre cei mari. Secolul XI. a dat Englezilor 5 bărbați mari, secolul XII, 11; al XIII. 9; al XIV. 16; al XV. 32; al XVI. 161; al XVII. 191, XVIII. 372, ear secolul XIX. 223 bărbați geniali.

După naștere cei mai mulți au fost fi de părinți comercianți, ceea-ce nu este mirare, căci în Anglia clasa cea mai numeroasă este a comercianților. După bărbații mari născuți din familii de comercianți urmează cei ce s'au născut din părinți industriali: și anume bătător la ochi este numărul cel mare al geniilor născuți din părinți măsari și zidari.

Bărbații mari de ordine au vieță lungă. Intre cei 1085 peste tot numai unul a fost, care a murit în etate sub 20 ani, când a atins cu geniul său imortalitatea. 230 au trăit mai mult de 75 ani: 130 mai mult de 80 ani; 66 mai multe de 85 și 20 mai mult de ani. Cei mai mulți au fost fi din familie numeroasă, și a fost ori întâi născuți, ori cel mai tinăr. Tatăl celor mai mulți geni n'au fost ceva talente extra-ordinare, dar au fost bărbați cu rațiunea sănătoasă și *morală*.

— **Un revoluționar pocăit.** Căpitanul rus de stat-major Gherșun, instigatorul încercării de omor comisă de studentul Batmașef în contra ministrului Sipiaghin, a fost condamnat la spânzurătoare. Căne i s'a citit sentința, Gherșun a căzut în genunchi și s'a rugat plângend de Curte ca să-l sprijinească cererea de grație pe lângă Țar.

— Să mă erte, a exclamat el, și să-mi dea voie să mă duc ca simplu soldat în Extremul-Orient, unde să mor pentru țeară.

În urma acestei cereri de grație fostului căpitan i-s'a comutat pedeapsa în închisoare pe viață, iar complicii, care n'au recurs la clemența imperială, au fost executați la Schluselburg.

— **Adelina Patti în America.** Ultimul turneu artistic al marelui artiste Adelina Patti, în Statele Unite, a avut cei mai mare succes posibil.

Artista, cu toată etatea ei de 60 ani trecuți, a păstrat vocea nealterată; ea a cântat în 40 de concerte.

Pentru fiecare concert a primit 25.000 de franci fix, și procente dela intrări, cari se socotesc pe seară 50.000 de franci.

Până acum din acest turneu încă neisprăvit a câștigat suma rotundă de 1.000.000 (un milion) și mai are încă în perspectivă alte 300.000 până la sfîrșitul turneului.

Adelina Patti voiajază într'un tren separat, foarte luxos, și e însoțită de tinărul ei soț.

Ea asigură că acest turneu va fi într'adevăr cel din urmă și cu el va încheia strălucita ei activitate artistică.

— **Originea orașului Vladivostok.** Acest oraș împreună cu provincia în care se află este în posesiunea Rusiei abia de 40 de ani. Este interesant, cum a ajuns în mâna Rușilor acest port al Extremului Orient.

Anume generalul Muraviev pe vremea aceea era „activ“ în Siberia. Într'o bună dimineață fără nici o vorbă ori imputernicire ia orașul dela Chinezi, ocupând și o bună parte de pământ dela neputincioșii galbini.

Că avut-a imputernicire secretă dela Țarul Alexandru II ori ba, nu se știe, deși asta ne face să presupunem testamentul lui Petru cel Mare. Anume un punct al acestui testament sună, că „*Rusia are necondiționată lipsă de un port în Extremul Orient.*“

Că imputernicire manifestă nu a putut avea de fapt, dovedește împrejurarea, că Țarul simplu l-a lipsit de sabie, și l-a aruncat în temniță, pentru-că cuceritorul general a cutezat să răpească un teritor dela China fără permisiune. Că toată indignarea Țarului a fost numai o comedie, năsip în ochii lumii numai că vestitul Țar să și arate simțul său de dreptate reese de acolo, că 2 ore mai târziu generalul a fost eliberat și dus naintea împăratului care îi grăi:

— Domnule general. D-ta ai fost ocupat provincia de lângă Amur fără poruncă, de aceea Te-am fost lipsit de sabie și Te-am fost închis. Dar fiind-că D-ta ai purces în favorul patriei D-tale, acum îți redau sabia și libertatea. Ear pe D-Ta te numesc *conte de Amur*, și Te investiez, cu toată puterea. Mergi îndărăt și ne întărește acolo poziția. *Căci acolo unde steagul rusesc este odată împlântat, trebuie să și fâfâie în vecii vecilor!*

Și generalul Muraviev a întărit Vladivostocul (Regina Orientului)...

— **Frecuența universităților germane.** Cele 22 universități germane au numărat semestrul de eamnă anul trecut 37.881 auditori, între cari 3903 externi. Numărul acesta indică frecuența cea mai mare, care au avut-o școalele academice germane. Semestrul de eamnă 1901—1902 numărul auditorilor externi a fost 2917 ear semestrul de eamnă 1903—1904, 3092.

Cei 3903 ascultători din semestrul trecut s'au împărțit ast-fel la diferitele facultăți: 730 studiază filosofia, limbele și istoria, 722 medicina, 651 matematicile și științele naturale, 366 dreptul, 231 economia națională, 135 theologia ev., 32 theol. cath., 26 tehnica de dinți, 13 farmacia. Dintre aceștia 2620 sunt europeni, ear 473 exotici. Intre europeni au fost Ruși 986, austro-ungari 588, din Svițera 318, Englezi 162, Bulgari 73, Români 69, Francezi 64, Greci 59, Sârbi 55, Holandezi 49, Italieni 43, Turci 41, din Luxemburș 33, din Suedia, Norvegia 34, din Belgia 14, Spanioli 13, Danezi 12, Portugezi 4, Montenegreni 2, din Lichtenstein 1. Exoticii se împart după țări ast-fel: Americani 319, Asiatici 133, Africani 19, Austrieni 2.

Este interesant, că partea cea mai mare a auditorilor greci ascultă theologia protestantă la Hale și Iena.—Este de alt-cum us și la Români gr.-or. a se trimite tineri pe la facultăți theologice protestante, dar trebuie să o spunem franc, că acest us este cât se poate de condamnat. Marele Metropolit al României, Melchisedec, care a făcut studiile theologice la institute catolice și protestante, a mărturisit, că *lo catolici nu numai că din diferi-*

lete discipline se propune mai mult ca la protestanți dur și mai sistematic și fundamental.

— **O căsătorie interesantă.** Nainte cu vr'o 2 ani a fost trimis un ture bogat în misiune diplomatică la Viena. Într'o zi tinărul ture: *Sidiben Hamid* a vezut pe o stradă a capitalei o tinără frumoasă, preambulându-se cu mamă-sa. A fost destul să pună ochii pe ea și să o îndrăgiască. Din distanță discretă a urmărit damele până la locuința lor, unde s'a informat mai de aproape despre ele: că una este nevasta funcționarului de stat Koller ear cea tinără este fata lui. Amorezatul ture n'a avut pace, până ce n'a aflat un mod oare care să facă cunoștință cu idealul său. Într'o societate s'au și întâlnit, ba și de mai multe ori, unde turecul nostru a dat formal asalt asupra damei curtenindu-i. Dama încă a început să simțască simpatii ascunse față de Hamuid, așa că într'o bună zi ceru și mâna fetei, ear și părinții ei s'au învoit, dar sub condițiunea că turecul va ține o singură nevasă. *În schimb fata va trece la religionea mohamedană.*

— **Durere de stomac.** *Sgârșiri de stomac, catar greu de stomac*, la boale de stomac învechite și împotriva lipsei de *ape, tit*, mijloc sigur. *Purgativ sigur, inerția cronică a intestinului gros, la lipsa de scaun purgativ fără dureri*, este thea întăritoare de stomac „*Centauria*“ a farmacistului *Kossuth*.

Cuția de probă . . . 1 cor. 20 fil.

Cuția mare . . . 2 cor. — —

În contra *tusei, catarului* (troahnă) *ragușkei, flegmei și iritațiunii gâtului* este de un efect eminent, *pastilele de pept »Sebega.«* Prețul 1 cor. Se pot căpeta în farmacia la *»Maria Fecioră«* a farmacistului *Kossuth Pál*, Arad, piața Boros-Béni Nr. 15.

— **Coruri bărbătești, cvarteturi de Trifon Lugojanu:**

1. *Calea mândrei și Dorul*, 1 — cor.

2. *Iurica* (poesia de Eminescu) — 2 cor.

De vânzare la librăria Petru Simion în Arad și la autor (profesor seminarial).

— **Se caută pentru una dintre cele mai mari și renumite bănci de asigurare domni inteligenți, cari până acum nu s'au ocupat cu asigurări, — în loc și în provincie, cu plătă fixă și mare venit lateral. Ofertele sunt a se trimite sub »Fixum« la administrația foii »Tribuna.«**

— **Economii cari voesc să albă o recoltă bogată să se provadă cu semințele trebuincioase dela furnisorul de semințe, al curței regale, Edmond Mauthner Budapesta Str. Rottenbiller Nr. 33 care trimite gratuit al dorința ori-cui catalogul ilustrat de 226 pagini și care indică prețurile. Prețurile semințelor curate cari incolțesc de sigur și de specii veritabile, sunt mici. Cu deosebire merită a fi amintite cele de nutreț și asortimentul bogat de grâne.**

INSERTIUNI ȘI RECLAME.

Czettel Fülöp

lemnării pentru edificii, parchet

și

magasinul de fabrică

pentru

recvisite de măsur

ARAD, Strada Hunyady Nr. 2.

recomandă materialul în bransa acestai calitate cea mai bună și pe lângă prețur, de concurență.

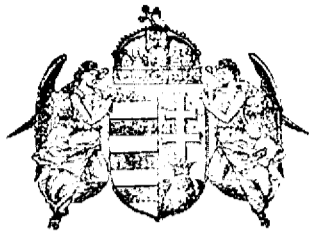
Cu distincă stimă:

Wulffsch Károly

118 10—15 cond. firmei Czettel Fülöp.

Editor și redactor responsabil: Ioan Russu-Sîrbanu.

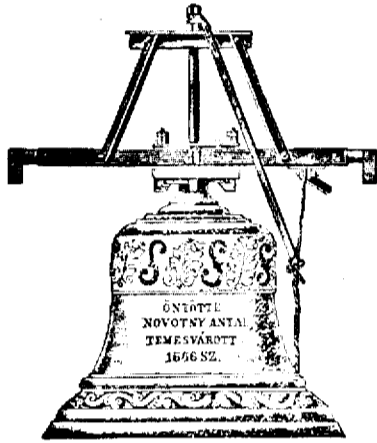
Premiat cu medalia cea mare milenară la expoziția din Budapesta în 1896.

Turnătoră de clopote și de metal
a lui

Antoniou Novotny

în Timișoara-Fabrică.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioase, pe lângă garanție pe mai mulți ani, prevăzute cu adiuștri de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte îndată ce clopotele sunt bătute de o listă prin ceea-ce sunt mântuite de crepare.

Cu deosebire recomand

clopote patentate găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt prevăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plin și cu vibrație mai voluminoasă decât cele de sistem vechiu. „Sa că un clopot patentat de 327 klg. este egal în ton unui clopot de 408 klg. patent după sistemul vechiu.

Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadiustarea clopotelor vechi cu adiuștare de fer bătut, — ca și spre turnarea de toace de metal.

Clopotă în greutate de 300 klg. și mai jos se află totdeauna gata în magazin

Preț-curanturi ilustrate se trimit la cerere grătit și franco
1035 31-52

Diplomă de aur 1891. Oradea-Mare.

SCHÄFFER JÓZSEF

compactor. 1045 92—

ARAD, Strada Tabajdy Károly.

Execută tot felul de

lucrări de compactorie

dela executarea cea mai simplă până la cea mai de lux. — Comandele din loc și provincă se efectuează prompt și punctal. — Lucru bun și solid. Prețuri moderate. Serviciu punctual.

Cel mai eficient izvor de cumpărare în una din cele mai mari prăvălii de

Oroloage și giuvaricale

din Arad.

Pentru prețuri ne mai pomenite se pot căpața la

Deutsch Izidor,

orasornicar și juvaerģiu

Arad, strada Templu ca.

(Palatul minoritilor).

Oroloage de aur p. bărbați dela 18 fl. în sus

„ „ „ dame „ 12 „ „ „

„ argint „ bărbați „ 5 „ „ „

„ „ „ dame „ 6 „ „ „

„ oțel și nikel „ 2 „ „ „

Wecker „ 1:50 „ „ „

Oroloage cu pendulă în rate pe lângă

1005 183— aceleași prețuri.

Primesc și schimb obiecte de lux, cumpără pe lângă prețul cel mai înalt posibil, aur și argint căleat.

— Telefon n-rul 438. —

Industria de lumină de ceară

St. Antonius

I. NEUHOLD & Comp.

Timișoara.

Str. Hunyadi, Bathányi, p. Dózsa, colț cu statua sf. Maria.

143 6-30

Fabrică de lumină de ceară artificială.

Distinsă cu premiul statului și cu lauda personală a M. S. Regelui.

Fără fum și fără scurgere.

— Continuu lumină frumoasă. —

Comandele se pot face mai simplu prin postă.

Cumpărăm ceară galbină de albine.

Telefon Nr. 622.

Recomandându-ne în atențiunea On. Public și a On. preoțimii cu cele mai bune lumini de ceară din patrie.

Cu toată stima:

I. NEUHOLD & Comp.

Cel mai mare atelier pentru fabricarea
mausoleelor în Ungaria de Sud.

Isvorul de comandă cel mai echitabil
și comod.

Serviciu prompt.

Soliditatea o confirmă multele
scrieri de recunoștință.

Place de marmoră p. mobile
și

tot felul de lucruri sculptate.

Kapfer György

TIMIȘOARA.

138 5-30

Gyárvaros, Andrassy-ut 16 szám.

Cruce sau stea dublă electro-magnetică

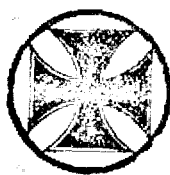
Patent Nr. 86967.

Nu e crucea Volta.

Nu e leac secret.

vindecă și inviorează sub garanție.

Aparatul acesta, vindecă și folosește contra durerilor de cap, urechi și dinți, migrene, neuralgie, împedecarea circulației sângelui, anemie, amuțeli, tinituri de ureche, bătăse de inimă, sgârșiri de inimă, astma, nazul greu, sgârșiri de stomac, lipsa poftei de mâncare, răceala la mână și picioare, sîmbirea peste tot, reuma, podagră, ischias, udului în pat, influența, insectanță, epilepsia, circula-

si neregulată a sîngelui și contra multor altor boale, care la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. Inuscirea acestui aparat este, că vindecă nu numai din timp în timp, ci introduce constant

în corpul omenească binefăcătorul curent, când pe deoparte vindecă cu succes boatele afecționate, care pe de altă parte e cel mai bun scut contra îmbolnăvirilor.

Deosebită atențiune e a se da împrejurărei, că acest aparat vindecă boale vechi de 20 ani.

În cancelaria mea se află atestate incuurse din toate părțile lumii, cari prețuiesc cu mulțumire invențiunea mea și ori-cine poate vedea aceste atestate. Pacientul, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca prin aparatul meu, primește banii înapoi.

Unde ori-ce încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atențiunea P. T. public asupra faptului, că aparatul meu nu poate fi confundat cu aparatul „Volta”, care atât în Germania, cât și în Austro-Ungaria a fost oficial oprit fiind nefolositor, pe când aparatul meu electro-magnetic prin deosebita-i putere vindecătoare, e în genere cunoscut, apreciat și răspândit.

Chiar și ieffințata extraordinară a crucei mele electro-magnetice o recomandă cu înt-tire.

624 — 196

Prețul aparatului mare e Cor. 6.

folosibil la morburii învechite.

Prețul aparatului mic e Cor. 4.

folosibil numai la copil și la femei de constituție foarte slabă.

Locul central principal de vânzare și expediție pentru țoară și străinătate e:

Müller Albert, Budapesta, V., str. Vadász 42./K
colțul str. Kálmán.

Fabrica de motoare în Dresda

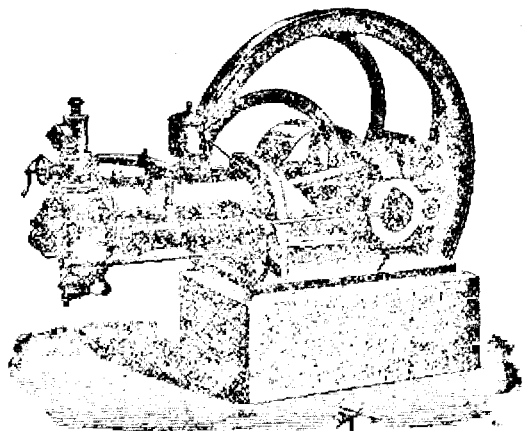
(mai înainte Hille) stabilimentul filie și atelier

GELLÉRT IGNÁCZ și COMP.

Telefon 12—91 BUDAPESTA, VI. Calea Teréz 41. Telefon 12—91

Recomandăm ca recunoscute de cele mai perfecte motoare de Dresda de benzin, locomobile și motoare p. producere de gaz de cărbuni (generator).

Manipularea cea mai
simplă
64 distincții.

Cel mai ieffin motor
8
decorații de stat.

5000 de mașini transportate în chipul cel mai culant.

Pentru mănare de mori, măcinare, cămări b. nutrețori în economie de lăptărie de țalăt lemne, ridicat de apă, trierat și pentru alte lucrări economice și industriale. Motosrele din Dresda sunt cele mai perfecte, la toate expozițiile din lume, acestea au dobândit cele dintăiu premii.

Condițiuni de plată favorabile.

Garantare absolută!

NOU! Atelier principal în Budapesta. NOU!

am arangeat cu specialiști și mașiniști din Dresda

84 9—10

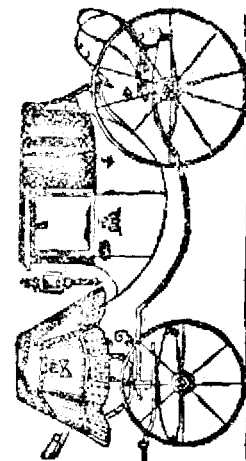
Nou atelier pentru fabricare de roți și trăsuri!

Am onoare a aduce la cunoștință en. publică din loc și din provinciă, că în

Arad, strada Kossuth n-rul 18
am deschis un

atelier pentru fabricare de roți și trăsuri

corespunzătoare necesităților moderne.

Indeplinesc în acest atelier toate lucrările și reparaturile corespunzătoare solid și prompt, pe lângă prețuri avantajoase. Provoacă-mă la faptul că numai în fabricii de mână I am lucrat, sunt în posesia de a putea califica pe deplin re. on. public, pentru al cărui aprin m' am rog.

Cu deos. stima

1088 24—30

Kiss Odön, fabricant de roți și trăsuri.

Prăvălie nouă!

ifj. FITUS IOZSEF

prăvălie și magazin de sticlă, porțelan, lampe și rame de tablouri.

ARAD, Strada Forray nr. 4

Pe lângă prețuri moderate se află de vânzare vase de porțelan pentru cafea, ceaiu; vase de laivoir, obiecte de gală din majolika, lampe de masă și pendante, tot felul de obiecte de sticlă, obiecte de cristal, colorate șcl.

173 2—15

„MUREȘANUL”

instituit de credit și economii, societate pe acții în

MARIA-RADNA.

Fundat și deschis în 15 Noemvrie 1897.

Capital social fl. 40.000, în 400 acții de fl. 100.

Acoardă: credite personale pe cambii; credite pe cambii cu acoperire ipototecară; credite pe obligațiuni cu cavenți până la fl. 50; și împrumuturi pe amanete și efecte publice.

Primește: depuneri de bani spre fructificare, după cari institutul plătește contribuția erarială; ear' deponenții primesc după banii depuși până la 1000 5% de la 1000 în sus 6% interese.

Direcțiunea.